

Moskalov, I.O. Criteria and indicators of practical mind diagnostic development in future masters of moral and psychological support at the stage of operative-tactical preparation. The article deals with works analysis of foreign and domestic scientists, in which the character of human actions in practical situations is considered, the main differences between theoretical and practical types of thinking are revealed. Concerning the subject of these studies, it is clarified that the given scientific researches do not contain the unified method of practical thinking diagnostics, they are characterized by insufficiency, excess, uncertainty and ambiguity of the conditions, which are related with solution of practical thinking problematic situation. However, there are common features of researches on this problem. So, almost all scholars emphasize the necessity to describe the problematic situation, the integrity of the problematic situation, to focus on active action and outcome. This fact means the usage of the subjective activity approach in the process of researches related to the practical thinking, since its result always realizes in action.

Taking into account the abovementioned, the concept "criteria for the practical thinking evaluation development of the future master of moral and psychological support" and "indicators of the practical thinking development of the future masters of moral and psychological support" was determined and substantiated, and the concept "criterion" is broader and may include a few indicators. On the basis of this, five main criteria for diagnostics of the practical thinking development of the future masters of moral and psychological support are identified, they are: value-motivational; system-image; conceptually-meaningful; operative-action; subjective. Each criterion is revealed and appropriate indicators are defined. Also taking into consideration these criteria and indicators, the psychodiagnostic methods are selected, which will allow to obtain empirical data in the future and develop appropriate tools for developing the practical thinking of the future masters of moral and psychological support at the operative-tactical stage of the preparation.

Keywords: moral and psychological support, practical thinking, solution of practical problems, thinking, subject, criterion, indicator.

Відомості про автора

Москальов Ігор Олександрович, підполковник, ад'юнкт кафедри суспільних наук гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна.

Moskalov, Ihor Olexandrovych, Lieutenant Colonel, Adjunct of the Social Sciences Department of the Humanitarian Institute of the Ivan Chernyakhovsky National Defense University of Ukraine, Kiev, Ukraine.

E-mail: i_moskalyow@ukr.net

УДК 159.9:316.61

Полякова В. І.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ІЗ РІЗНИМИ ТИПАМИ СТАТЕВОРОЛЬОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Полякова В. І. Особливості гендерної толерантності педагогічних працівників із різними типами статеворольової ідентичності. Статтю присвячено висвітленню результатів емпіричного дослідження гендерної толерантності педагогічних працівників та її особливостей залежно від типу статеворольової ідентичності освітян. Наведено результати емпіричного дослідження, за якими виявлено недостатній рівень гендерної толерантності у понад двох третин досліджуваних учителів.

Подано дані щодо емпіричного розподілу педагогічних працівників за типами статеворольової ідентичності. Установлено особливості педагогів з різними типами статеворольової ідентичності залежно від статі, стажу професійної діяльності, типу навчального закладу (ліцеї, гімназії або традиційній школи) та місця його розташування (місто, село).

Визначено особливості гендерної толерантності педагогів залежно від їх типу статеворольової ідентичності. Відзначено доцільність розроблення диференційованих програм розвитку гендерної толерантності вчителів із урахуванням їх типу статеворольової ідентичності.

Ключові слова: гендер, толерантність, інтолерантність, гендерна толерантність, педагогічні працівники, тип статеворольової ідентичності.

Полякова В. И. Особенности гендерной толерантности педагогов с различными типами полоролевой идентичности. Статья посвящена результатам эмпирического исследования гендерной толерантности педагогов и ее особенностей в зависимости от типа полоролевой идентичности педагогов. Приведены результаты эмпирического исследования, по которым выявлены недостаточный уровень гендерной толерантности у более двух третей испытуемых учителей.

Представлены данные эмпирического распределения педагогических работников по типам полоролевой идентичности. Установлены особенности педагогов с различными типами полоролевой идентичности в зависимости от пола, стажа профессиональной деятельности, типа учебного заведения (лицей, гимназии или традиционной школы) и места его расположения (город, село).

Определены особенности гендерной толерантности педагогов в зависимости от их типа полоролевой идентичности. Отмечена целесообразность разработки дифференцированных программ развития гендерной толерантности учителей с учетом их типа полоролевой идентичности.

Ключевые слова: гендер, толерантность, интолерантность, гендерная толерантность, педагогические работники, тип полоролевой идентичности.

Постановка проблеми. Толерантність як професійно важлива риса педагогічних працівників набуває особливої ваги у складних умовах сьогодення, які потребують гнучкої адаптації до мінливих професійних ситуацій, прийняття альтернативних, множинних форм існування людства тощо. Разом із тим, аналіз освітньої практики свідчить про прояви інтолерантності у міжособистісних стосунках суб'єктів освітнього процесу загалом і, зокрема, у гендерному контексті (О. Бондарчук [5], Т. Говорун [7], О. Нежинська [12] та ін.). Це утруднює, а подекуди й унеможливує реалізацію функцій педагогічної діяльності у контексті навчання, виховання й особистісного розвитку учнів, вільних від гендерних упереджень; створення умов для самореалізації особистості з них відповідно до його запитів, потреб, уподобань незалежно від обмежень, які накладають традиційні гендерні стереотипи на людину відповідно до її статі.

Саме тому актуальним уявляється дослідження гендерної толерантності педагогів та її чинників, що дозволить визначити сприятливі соціально-психологічні умови організації толерантної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу на засадах гендерної рівності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти гендерної проблематики вже були предметом дослідження науковців. Зокрема, досліджено види, складові, рівні й чинники толерантності особистості загалом (Г. Бардієр [2], Д. Леонт'єв [9] та ін.) і педагогічних працівників закладів середньої та вищої освіти зокрема (Н. Карабущенко, А. Скок та ін. [14]). Вивчалися: психолого-педагогічні аспекти процесу гендерної соціалізації особистості загалом (С. Бем [3], П. Горностаї [8], І. Кльоцина [13], Т. Титаренко [16] та ін.) і в освітній галузі зокрема (О. Бондарчук [5], Т. Говорун [7], Л. Карамушка [14], О. Кікінежді [7], С. Максименко [14], О. Нежинська [12] та ін.); гендерна толерантність та її розвиток у дітей і молоді (Г. Бардієр [2], Л. Шустова та ін.), окреслено питання про розвиток гендерної толерантності педагогів (М. Андрєєв [1], Т. Мотуз [11] та ін.).

Водночас, психологічний аспект гендерної толерантності педагогічних працівників у співвіднесенні з їхніми типами статевої ролі ідентичності попри всю актуальність, наскільки нам відомо, не виступав предметом спеціального дослідження.

Мета статті – дослідити психологічні особливості гендерної толерантності педагогічних працівників залежно від типу їх статевої ролі ідентичності.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Сучасний підхід до гендерної проблематики ґрунтується на ідеях гендерної рівності та пов'язаний з утвердженням рівних прав і можливостей людини, умов її самореалізації незалежно від її статевої приналежності [2; 8; 13]. Відповідно гендерну толерантність педагогічних працівників можна тлумачити як таку особистісну характеристику, яка дозволяє помічати ситуації гендерної нерівності в освітньому процесі, протистояти дискримінаційним у гендерному контексті впливам, не створювати власною поведінкою ситуацій гендерної нерівності. Гендерна толерантність передбачає активну моральну позицію педагога як суб'єкта, який здійснює свідомий вибір щодо особливостей взаємодії з учнями різної статі на засадах гендерної рівності. Навпаки, в разі наявності гендерних упереджень, тобто соціальних установок з негативним та викривленим змістом стосовно осіб іншої статі, йдеться про гендерну нерівність у взаємодії і, відповідно, про гендерну інтолерантність.

В емпіричному дослідженні гендерної толерантності педагогічних працівників взяли участь 500 учителів загальноосвітніх навчальних закладів (далі – ЗНЗ) із різних регіонів України, які були розподілені на групи за: 1) *статтю* (21,6% чоловіків і 78,4% жінок); 2) *стажем* педагогічної діяльності (8,8% до 5 років; 17,2% 5–9 років; 23,2% 10 – 20 років; 50,8% понад 20 років); 3) *типом навчального закладу* (52,4% ЗНЗ традиційного типу; 47,6% ЗНЗ нового типу); 4) *місцем* розташування ЗНЗ (52,8% у місті; 47,2% у сільській місцевості).

Гендерна толерантність вчителів визначалась за відповідною шкалою методики ВІКТІ (автор – Г. Бардієр [2]) та методикою самооцінки толерантності вчителів в авторській модифікації, що передбачала урахування гендерної специфіки педагогічної діяльності [10].

Тип статевої ролі ідентичності вивчався за опитувальником С. Бем, за яким виокремлювалися 4 типи статевої ролі ідентичності: 1) маскулінний (високі показники маскулінності й низькі – фемінінності); 2) фемінінний (високі показники фемінінності й низькі – маскулінності); 3) андрогінний (високі показники як маскулінності, так і фемінінності); 4) недиференційований (низькі показники маскулінності й фемінінності) [3; 12].

Обробка даних здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакета SPSS (версія 17.0).

На першому етапі емпіричного дослідження визначено рівні гендерної толерантності педагогічних працівників (*табл. 1*).

Як випливає з табл. 1, недостатній рівень гендерної толерантності у понад половини досліджуваних педагогів; лише третина досліджуваних педагогів мають вище за середній і високий рівні гендерної толерантності (28,9% і 3,9% відповідно); 39,2% учителів характеризуються середнім її рівнем, а близько чверті досліджуваних – нижче за середній і низьким рівнями (25,4% і 2,6% відповідно).

Розподіл педагогічних працівників за рівнями гендерної толерантності

Рівні гендерної толерантності	Кількість досліджуваних, у %
низький	2,6
нижче за середній	25,4
середній	39,2
вище за середній	28,9
високий	3,9

Такі педагоги схильні до гендерних упереджень і, певною мірою, гендерно-дискримінаційних практик у професійній діяльності. Про це, зокрема, свідчать дані, одержані за методикою Т. Говорун, О. Кікінежди [7], на основі яких за результатами дисперсійного аналізу встановлено обернений зв'язок між гендерною толерантністю та наявністю у вчителів традиційних гендерних стереотипів: найвищі показники гендерної толерантності виявлені у вчителів з низьким рівнем вираженості традиційних гендерних стереотипів ($p < 0,01$).

При цьому за результатами дисперсійного аналізу виявлено, що чоловіки мають вищий рівень гендерної толерантності в педагогічній діяльності, ніж жінки, особливо ті, хто проживають у сільській місцевості. У педагогічних працівників, які працюють у міських школах, рівень гендерної толерантності значно нижче (рис. 1, $p < 0,01$).

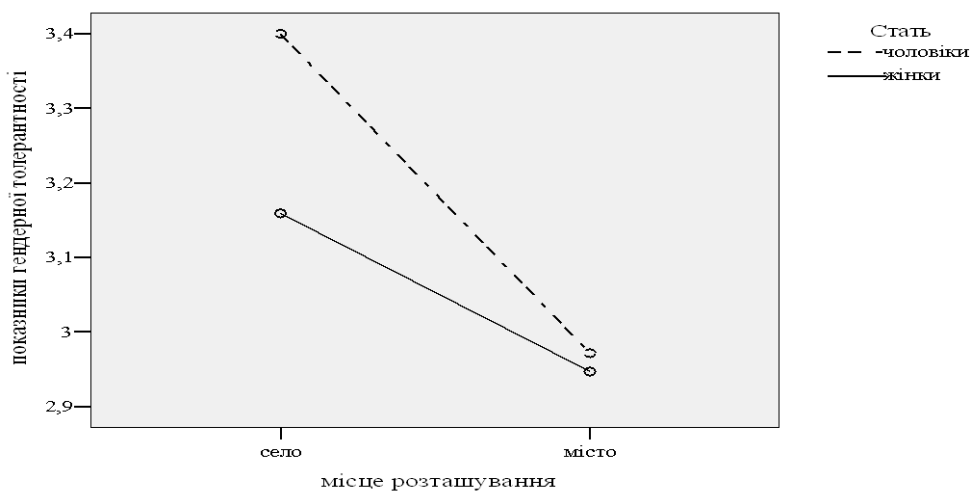

Рис. 1. Особливості гендерної толерантності педагогів залежно від місця проживання

На наступному етапі емпіричного дослідження виявлено особливості гендерної толерантності педагогічних працівників залежно від типу їхньої статевої ідентичності.

Насамперед визначено типи статевої ідентичності освітян (табл. 2).

Розподіл педагогічних працівників за статево-рольовими типами

Статево-рольові типи	Кількість досліджуваних, у %
невизначений	16,8
маскулінний	19,7
фемінінний	46,2
андрогінний	17,3

Як видно з табл. 2, переважна частина досліджуваних педагогів представляють фемінінний (46,2%) тип статевої ідентичності. Педагогічних працівників з маскулінним (19,7%), андрогінним (17,3%) і невизначеним (16,8%) типами статевої ідентичності значно менше.

Примітно, що серед осіб чоловічої статі переважно представлений невизначений (44,4%) і маскулінний (33,3%) типи статевої ідентичності.

Натомість серед жінок більше осіб з фемінінним типом статевої ідентичності (57,3%). Маскулінний тип виявлений у 16,9% педагогічних працівників жіночої статі, а фемінінний – у 11,1%

педагогів-чоловіків. Відносно невеликою є й кількість педагогічних працівників з андрогінним типом статевої ідентичності (17,7% жінок і 15,7% чоловіків, $\varphi = 0,490$, $p < 0,01$).

Крім того, слід відзначити, що серед педагогів чоловічої статі, які викладають предмети суспільно-гуманітарного циклу, більше осіб з маскулітним (66,7%) і фемінітними (33,3%) статево-рольовими типами (табл. 3).

У тих же чоловіків, які викладають предмети природничо-математичного циклу, більше представлених невизначених (66,7%) і андрогінних (23,6%) статево-рольові типи ($\varphi = 0,880$, $p < 0,01$).

Водночас для педагогів-жінок різних статево-рольових типів статистично значущих відмінностей у їхньому розподілі залежно від предмета викладання встановлено не було (табл. 3).

Таблиця 3

Предмет викладання	Статево-рольовий тип							
	невизначений		маскулітний		фемінітний		андрогінний	
	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.
Соціально-гуманітарні	8,3	0,0*	16,6	66,7*	57,1	33,3*	18,0	0,0*
Природничо-математичні	7,9	66,7*	17,3	9,7*	57,6	0,0*	17,3	23,6*

Одержані дані потребують додаткового дослідження з метою їхньої інтерпретації, виходячи як зі специфіки обраної спеціальності, так і особливостей традиційних гендерних стереотипів, що можуть зумовити «страх успіху» [16; 17] в переважно нетрадиційній, на жаль, для чоловіків сфері діяльності – освіті.

Щодо інших організаційно-професійних і соціально-демографічних характеристик педагогів слід зазначити, що встановлено відмінності за переважанням невизначеного типу статево-рольової ідентичності в педагогів із ліцеїв, гімназій порівняно з традиційними школами, особливо в тих, хто проживає в центральних містах України ($p < 0,01$).

У зв'язку з цим не можна не згадати Р. Харре з його концепцією множинної ідентичності, яка, на думку дослідника, вважається нормою у сучасному світі з його підвищеною соціальною динамікою й ускладненням системи соціальних відносин, що закономірно призводить до труднощів здобуття соціальної ідентичності [18].

Дотичними до даної концепції є погляди О. Белінської, яка вказує на фактичну відсутність у сучасному суспільстві абсолютних, що претендують на універсальність, «цілісностей», щодо яких людина могла б здобути внутрішню стійкість і визначеність. Як наслідок, велика особиста свобода людини від рольових «уподобань» може обернутися відсутністю самототожності [4].

Непрямим підтвердженням цих міркувань є, як нам уявляється, зростання кількості осіб із невизначеними типом порівняно з даними О. Бондарчук, у дослідженні якої виявлено лише близько 5% освітян таким типом статево-рольової ідентичності [5], а також дані Л. Степанової щодо їхньої внутрішньої конфліктності [15].

Привертають увагу результати дослідження особливостей гендерної толерантності педагогів залежно від їхнього типу статево-рольової ідентичності, встановлені за дисперсійним аналізом (рис. 2).

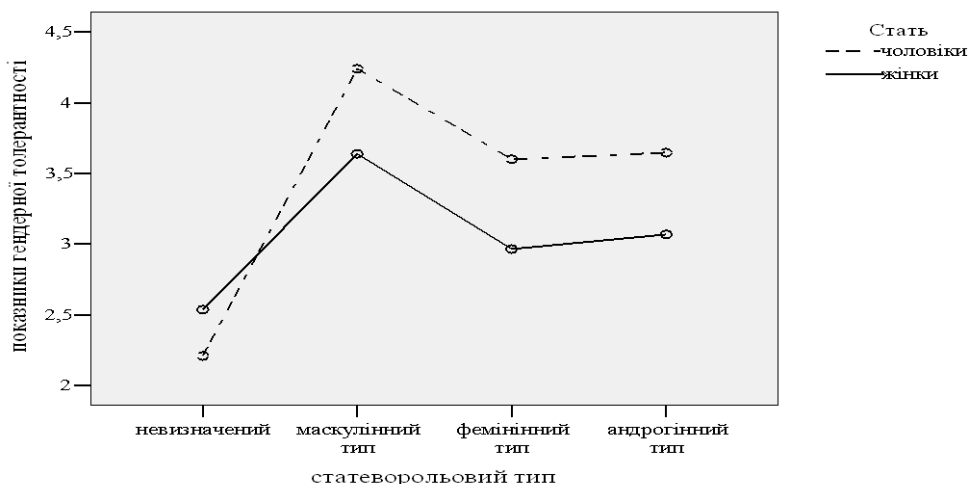

Рис. 2. Гендерна толерантність педагогічних працівників залежно від їхнього статево-рольового типу

Як видно з рис. 2, найнижчий рівень гендерної толерантності виявлений в педагогічних працівників з невизначеним типом статевої ідентичності, найвищий – з маскуліним типом.

Слід указати, що в андрогінних осіб рівень гендерної толерантності є доволі високим, але водночас дещо меншим, ніж для маскуліного типу. Це, на наш погляд, певним чином розходиться з усталеною думкою про найкращу адаптованість таких осіб і може свідчити про проблеми адаптації педагогів з андрогінним типом статевої ідентичності в гендерно незбалансованому суспільстві.

Висновки. За результатами емпіричного дослідження виявлено недостатній рівень гендерної толерантності у двох третин досліджуваних вчителів. Лише третина педагогів здатна повною мірою прийняти власну та іншу гендерну ідентичність; характеризується відсутністю гендерної упередженості щодо переваг однієї статі стосовно іншої, вмінням установити партнерські стосунки з особами іншої гендерної ідентичності на основі активної моральної позиції.

Визначено особливості гендерної толерантності педагогів залежно від їхнього типу статевої ідентичності. Констатовано, що найнижчий рівень гендерної толерантності властивий особам з невизначеним типом статевої ідентичності.

Найвищий рівень гендерної толерантності виявлений у педагогів з маскуліним типом статевої ідентичності, особливо у чоловіків, а відносно високий – у педагогів з андрогінним і фемінінними типами статевої ідентичності.

Таким чином, доцільним уявляється розроблення та апробація диференційованих програм розвитку гендерної толерантності вчителів із урахуванням їхніх типів статевої ідентичності.

Перспективою подальших досліджень є емпіричне вивчення окремих складових та інших чинників гендерної толерантності педагогічних працівників. Актуальним є дослідження психологічних умов розвитку гендерної толерантності педагогічних працівників, який можна забезпечити в системі післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Андреев М. В. Формування толерантності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук ; спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. В. Андреев. – Харків, 2009. – 23 с.
2. Бардиер Г. Л. Социальная психология толерантности : дисс. ... доктора психол. наук ; спец. : 19.00.05 / Г. Л. Бардиер ; С.-Петербург. гос. ун-т. – СПб., 2007. – 457 с.
3. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Бем. – М. : РОССПЭН, 2004. – 336 с.
4. Белинская Е. П. Динамика представлений человека о себе: история изучения и современное состояние проблемы / Е. П. Белинская // *Вестник: Психология и психотехника*. – 2013. – № 4. – С. 1–51. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://e-notabene.ru/psp/article_767.html
5. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : монографія / О. І. Бондарчук. – К. : Наук. світ, 2008. – 318 с.
6. Гендерный подход в социальном познании и образовании: монография / О. И. Ключко. – М.-Берлин : Директ-медиа, 2015. – 301 с.
7. Говорун Т. В. Гендерна психологія : навч. посібник / Т. В. Говорун, О.М. Кікінежді. – К. : Академія, 2004. – 308 с.
8. Горностай П. П. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності / Основи теорії гендеру : навч. посіб. – К. : К.І.С., 2004. – С. 132–156.
9. Леонтьев Д. А. К операционализации понятия «толерантность» / Д. А. Леонтьев // *Вопросы психологии*. – 2009. – №5. – С. 3–16.
10. Методики и критерии оценки толерантности учителей, класса и родителей // *Справочник классного руководителя 2010* – № 9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.resobr.ru/article/5340-metodiki-i-kriterii-otsenki-tolerantnosti-uchiteley-klassa-i-roditeley>.
11. Мотуз Т. В. Гендерна толерантність: соціально-педагогічний аспект / Т. В. Мотуз // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. – № 8 (52). – С. 316–372.
12. Нежинська О. О. Психологічні умови формування гендерної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук ; спец. : 19.00.07 – пед. та вікова психологія / О. О. Нежинська ; Університет менеджменту освіти НАПН України, 2011. – 21 с.
13. Практикум по гендерной психологии / ред. И.С. Клецина. – СПб. : Питер, 2003. – 480 с.
14. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл та слухачів ін-тів післядиплом. освіти] ; за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. – [2-е вид. перероб. та доповн.]. – К. : Міленіум, 2006. – 368 с.
15. Степанова Л. Г. Особенности формирования гендерной идентичности современных юношей и девушек в контексте социально- психологического развития личности / Л. Г. Степанова // *Психологическая наука и образование*. – 2010. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://psyjournals.ru/files/27854/psyedu_ru_2010_2_Stepanova.pdf
16. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
17. Турецкая Г.В. Страх успеха: психологическое исследование феномена / Г.В. Турецкая // *Психологический журнал*. – 1998. – Т. 19. – № 1. – С. 37–46.
18. Harre, R. Positioning: The discursive production of selves / R. Harre, B. Davies // *Journal for the Theory of Social Behavior*. – 1990. – V. 20. – P. 43–63.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Andryeyev M. V. Formuvannya tolerantnosti vchytelya zahal'noosvitn'oyi shkoly : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk ; spets. : 13.00.04 «Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity» / M. V. Andryeyev. – Kharkiv, 2009. – 23 s.
2. Bardier G. L. Social'naja psihologija tolerantnosti : diss. ... doktora psihol. nauk ; spec. : 19.00.05 / G. L. Bardier ; S.-Peterb. gos. un-t. – SPb., 2007. – 457 s.
3. Bem S. Linzy gendera: Transformacija vzgljadov na problemu neravenstva polov / S. Bem. – M. : ROSSPJeN, 2004. – 336 s.
4. Belinskaja E. P. Dinamika predstavlenij cheloveka o sebe: istorija izuchenija i sovremennoe sostojanie problemy / E. P. Belinskaja // NB: Psihologija i psihotehnika. – 2013. – № 4. – S. 1–51 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://enotabene.ru/psp/article_767.html
5. Bondarchuk O. I. Sotsial'no-psykholohichni osnovy osobystisnoho rozvytku kerivnykiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv u profesiyniy diyal'nosti : monohrafiya / O. I. Bondarchuk. – K. : Nauk. svit, 2008. – 318 s.
6. Gendernyj podhod v social'nom poznanii i obrazovanii: monografija / O. I. Kljuchko. – M.-Berlin : Direkt-media, 2015. – 301 s.
7. Hovorun T. V. Genderna psykholohiya : navch. posibnyk / T. V. Hovorun, O.M. Kikinezhdzi. – K. : Akademiya, 2004. – 308 s.
8. Hornostay P. P. Henderna sotsializatsiya ta stanovlennya hendernoyi identychnosti / Osnovy teoriiy henderu : navch. posib. – K. : K.I.S., 2004. – S. 132–156.
9. Leont'ev D. A. K operacjonalizacii ponjatija «tolerantnost'» / D. A. Leont'ev // Voprosy psihologii. – 2009. – №5. – S. 3–16.
10. Metodiki i kriteriiy ocenki tolerantnosti uchitelej, klassa i roditelej // Spravochnik klassnogo rukovoditelja 2010 – № 9 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.resobr.ru/article/5340-metodiki-i-kriterii-otsenki-tolerantnosti-uchiteley-klassa-i-roditeley>.
11. Motuz T. V. Henderna tolerantnist': sotsial'no-pedahohichnyy aspekt / T. V. Motuz // Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi, 2015. – № 8 (52). – S. 316–372.
12. Nezhyn'ska O. O. Psykholohichni umovy formuvannya hendernoyi kompetentnosti kerivnykiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv: avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk ; spets. : 19.00.07 – ped. ta vikova psykholohiya / O. O. Nezhyn'ska ; Universytet menezhmentu osvity NAPN Ukrayiny, 2011. – 21 c.
13. Praktikum po gendernoj psihologii / red. I.S. Klecina. – SPb. : Piter, 2003. – 480 s.
14. Syndrom «profesiynoho vyhorannya» ta profesiyna kar"yera pratsivnykiv osvitnikh orhanizatsiy: henderni aspekty : [navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl ta slukhachiv in-tiv pisyadyplom. osvity] ; za nauk. red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky, T. V. Zaychykovoyi. – [2-e vyd. pererob. ta dopovn.]. – K. : Milenium, 2006. – 368 s.
15. Stepanova L. G. Osobennosti formirovanija gendernoj identychnosti sovremennykh junoshej i devushek v kontekste social'no-psihologicheskogo razvitiya lichnosti / L. G. Stepanova // Psihologicheskaja nauka i obrazovanie. – 2010. – № 2 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://psyjournals.ru/files/27854/psyedu_ru_2010_2_Stepanova.pdf
16. Tytarenko T. M. Zhyttyevyy svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti / T. M. Tytarenko. – K. : Lybid', 2003. – 376 s.
17. Tureckaja G.V. Strah uspeha: psihologicheskoe issledovanie fenomena / G.V. Tureckaja // Psihologicheskij zhurnal. – 1998. – T. 19. – № 1. – S. 37–46.
18. Harre, R. Positioning: The discursive production of selves / R. Harre, B. Davies // Journal for the Theory of Social Behavior. – 1990. – V. 20. – P. 43–63.

Polyakova, V.I. Distinctive features of gender tolerance of teaching staff with different gender identity types. The article discusses the results of an empirical study of teaching staff's gender tolerance and its features in relation to teaching staff's gender identity. Two thirds of the respondents were found to have low levels of gender tolerance. Only every third respondent was able to fully adopt their own and other gender identities, free of gender bias and could establish partnerships with persons of another gender identity on the basis of moral principles.

The author presents the results of her empirical study on the distribution of teaching staff by their gender identity types. The respondents with the undetermined gender identity were shown to increase in number. The author also describes the relationships between the characteristics of the teaching staff with different gender identity types and their sex, professional experience, type of educational institution (lyceum, gymnasium or traditional school) and its location (city, village).

As to the relationship between teaching staff's gender tolerance and their gender identity type, the individuals with the undetermined gender identity type were shown to be the least gender tolerant. The highest level of gender tolerance was found in the respondents with the masculine gender identity type, especially in men, while relatively high gender tolerance was present in the respondents with androgynous and feminine gender identity types. The author makes a conclusion about the expediency of differentiated teaching staff's gender tolerance development programs based on teachers' gender identity types.

Keywords: gender, tolerance, intolerance, gender tolerance, teaching staff, gender identity types.

Відомості про автора

Полякова Віталія Іванівна, аспірант кафедри психології управління ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», директор Гімназії № 109 ім. Т. Г. Шевченка Печерського району, м. Київ, Україна.

Polyakova, Vitaliya Ivanivna, post-graduate student, Chair of Management Psychology, State Higher Educational Institution «University of Educational Management», Headteacher of Gymnasia № 109 named after Taras Shevchenko, Pecherskiy district, Kyiv, Ukraine.

E-mail: polyakova@ukr.net